

քանչիւր Հասարակութեան զեղկերու անունները, անոնց շին անունները, առններ թիւը, բնակիչներուն թիւն ու սնուը, կրօնքը, ազգութիւնը, վարելահողերուն քանակը, ընթացիկ արուեստները, կենդանի, դպրոց, զերգիծանաւան, սահրակներն ու արժանացրութիւններն՝ կ՛թէ կան, բոլորը ինչ որ կրնայ շահագրգռել հետաքննին ուղիոր մը որ ամէն բան նկատի կ'առնէ, մինչև իսկ շոր ու աս մայի գիտիներ:

Այս քուտկալ ազգագրութենէն կը տեսնուի, ինչ որ ժամանակաւ կը կազմէր այս հայ շին պատմական զուտ հող ըստածը, Հիմայ խառնուրդ մըն է նաև պարսիկ, թուրք, թաթար, յոյն և ուսու տարբերու և բարձրորդ՝ որոնց մէջ չենք դիտեր ինչ աստիճան սերող է հայ ազգացու թիւներ:

Վան, Տուր և Հայոց Ձոր յորումսն մէջ մարդաբանակուն Համառուտ սեզիկութիւններ կան սոյն տեղերու Հայերուն վրայ, անոնց բնակարաններուն և սասնց պարզաններուն վրայ, կահուարութեան, լուսաւարութեան, վառելիքին, զգեստին, արդուզարդին, ընտանեկան բարձրուն, ամուսնութիւն, Հարստինք, սղաքերք, կնուք, ընտանեկան կենք, մահ, թաղումն: Այս բոլորը ուշադրութեան առնուած են քաղաքին մէջ և զիւրերուն, անցեալին և ներկային մէջ:

Իբր շարունակութիւն սոյն յորումսն, Վասպուրա, կանի նշանաւոր վանքեր վերնագրին տակ շատ մանրամասն սեզիկութիւններ կը տրուին Ազիթամարի Ա. Խաչ

վանքին՝ մանաւանդ կենդանի վրայ, որինք քանդակներուն և շինութեան մարող մասերուն գրեթէ՝ գիծ առ գիծ թուարկումն կ'ընէ:

Յօրումսը զարգարուած է բազմաթիւ կիւղիներով՝ պատկերացնելով Վանի կացութենէն ու կեցութենէն զանազան տեսարաններ, ինչպէս նաև Ա. Խաչ կենդանի և անոր քանդակներուն: Ասոնց մէջ հետաքննութեամբ կը յիշատակենք Գազիկ Արծրունիի բարձրագոյնակը՝ ունենալ նաև մի քանի մանրացանդակ:

Կը տեսնուի թէ Միջին դարուն քանդակագործութեան մեծ արուեստ մը է ժողովի կզած է Վանի մէջ, որ սակայն չէ հասունցած:

Հիմայ Վանի մէջ ոչ անյաւոյ ճաշակ մը կայ փայտաքանդակի և ոսկերչութեան:

Ուրաբապիներու Հին կրկիրը խորհրդաւոր քեղծաւորութեամբ հող մըն է: Պ. Երուանդ Լալայան իր եռասունեայ խուլարկութեամբը՝ զորս անցեալ ամառը կ'ուսարեց Վանի նահանգին մէջ, զիս շատ շահեկան մանրամասնութիւններ ունի մեզի հազարգելու:

Վան՝ շատ խոր հնութեան մը մէջ, կենդան, վառարանն կզած է քաղաքակրթութեան մը որ ինչպէս ուրիշ շատ տեղերու վրայ, տարածուր է մանաւանդ Երեւան: ու Սեւան գիծին վրայ՝ որոնց անուններուն վերջին վանկին մէջ կը սիրիս տեսնել դրոշմուած Հին անունը Ուրաբապիներու Հին կրկիրն:

Ք Ա Չ Ա Մ Ա Վ Է Պ Բ Թ Թ Բ Ե Ն

	ԷՁ
Անհատը և Համայնքը	193
ԱՆԻՐԻԿԵԱՆ Հ. Ն. — Լէօ	194
SUKUNOՅ. — Կատարած Գանեցուց, Թարգմ.՝ ՏԻՐՈՅԵԱՆ Հ. Ա. Վ.	204
ԱՆԻՐԻԿԵԱՆ Հ. Ն. — Իտալիոյ Միութեան Յիսնամեակը	214
ԿԱՍԻՐՆ ՊՈՏԻԻ. — Մըջիւններու և մեղուններու զգացողութիւնը, Թարգմ. Փիլոսոսն Շապուհ	224

	ԷՁ
ԵՒԼԷՐ. — Հէրս և Լէանդըր, Թրգմ. Մ. Ա. Միլթոն	227
ՊԱՅԻԼ ՏՕԲԳ. — Նահապետ Քուչակի Գիւսներ	230
A. E. — Սալմոնի Ռայնախ, Որիէու.	233
A. De Musset. — Մալիբրանին	236
ԶԻՐՈՒՐԻ. — Եղովրդական վէպը և սեղական սովորոյթներ	237
ԳԻՐԵՔԵՐ ՈՒ ԹԵՐԹԵՐ	239